

ARAŞTIRMA MAKALESİ | RESEARCH ARTICLE

TÜRKİYE'DE SAYISAL MEZUNİYET ALANININ ERKEKSİLİĞİ ÜZERİNE
SOSYOLOJİK BİR ÇALIŞMA

Ayktut SİĞİN

Dr. Öğr. Üyesi, Aksaray Üniversitesi,
Fen Edebiyat Fakültesi, aykutsgn@gmail.com

0000-0002-1197-552X

Hakan SARIÇAM

Doç. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi,
Eğitim Fakültesi, hakansaricam@gmail.com

0000-0002-8723-1199

Atıf / Citation: Sığın, A. & Sariçam, H. (2022).Türkiye'de sayısal mezuniyet alanının erkeksiliği üzerine sosyolojik bir araştırma. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, (İNİJOSS), 11(1), 18-36. <https://doi.org/10.54282/inijoss.1062689>

<https://doi.org/10.54282/inijoss.1062689>

Öz

Toplumsal cinsiyetin organik insan ilişkilerinden çok daha fazlasını etkilediği önkabulünden hareketle, bu çalışmada erkeksi davranışın sayısal, sözel, eşit ağırlık ve dil mezuniyet alanları ile olan ilişkisi saptanmaya çalışılmıştır. Çalışmada ayrıca erkeksi davranışın cinsiyet, yaş aralığı, gelir düzeyi ve coğrafi bölge üzerinden farklılaşp farklılaşmadığı da araştırılmıştır. Bu amaçla, Kişisel Bilgi Formu ve Erkeksi Davranış Ölçeği (EDÖ) kullanılarak 327 katılımcıdan bilgi toplanmıştır. Çalışmanın bulguları göstermiştir ki erkeksi davranış mezuniyet alanına ve coğrafi bölgeye göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. En fazla erkeksi davranış gösteren mezuniyet alanı sayısal iken en az erkeksi davranış gösteren mezuniyet alanı sözeldir. Diğer yandan, erkekler, kadınlardan daha fazla erkeksi davranış sergilemiş fakat kadınların da erkeksi davranış sergileme oranının yüksek olduğu görülmüştür. Coğrafi bölgeler üzerinden erkeksi davranışa bakıldığında; Doğu Anadolu bölgesinin en çok, Ege bölgesinin ise en az erkeksi davranış sergileyen bölge olduğu anlaşılmıştır. Erkeksi davranışın yaşa ve gelir düzeyine göre ise anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı, tüm grupların yüksek erkeksi davranış sergilediği görülmüştür. Çalışmanın sonunda, sayısal olanın erkeği/erkeksiliği, sözel olanın ise kadını/kadınsılığı çağrıştırdığı kalıpyargısının devam ettiği ve modern kapitalist toplumun rekabetçi ve artı değere yönlendiren yapısının araştırmada ele alınan değişkenlerden bağımsız olarak erkeksi davranışın yüksek olmasına yol açtığı ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, 21. yüzyıl (Türk) toplumunun görece daha demokratik, farklılıklara açık ve liberal atmosferinin erkeksi davranış üzerinde yeterince dönüştürücü bir etki göstermediği anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet, Erkeksi davranış, Sayısal, Sözel, Eşit ağırlık

A SOCIOLOGICAL STUDY ON THE MASCULINITY OF THE QUANTITATIVE GRADUATION FIELD IN TURKEY

Abstract

Based on the assumption that gender affects much more than organic human relations, this study aims to understand the relationship of masculine behavior with quantitative, verbal, equally-weighted and language graduation fields. The study also investigates whether masculine behavior differs by sex, age, income level and geographical region. For this purpose, data were collected from 327 participants using the Personal Information Form and the Masculine Behavior Scale (MBS). The findings of the study showed that masculine behavior differed significantly according to graduation field and geographical region. The graduation field with the highest masculine behavior is quantitative, while the lowest one is verbal. On the other hand, men exhibited more masculine behavior than women, but women also displayed a high rate of masculine behavior. An analysis of masculine behavior according to geographical regions revealed that the Eastern Anatolia region exhibits the highest masculine behavior and the Aegean region the lowest. It was observed that masculine behavior did not differ significantly according to age and income level and all groups exhibited high masculine behavior. At the end of the study, it was made clear that the stereotype that the quantitative is associated with man/masculinity and the verbal with woman/femininity persists and the competitive and surplus value-oriented structure of the modern capitalist society causes masculine behavior to be high, regardless of the variables discussed in the research. Thus, it was understood that the relatively more democratic, accepting and liberal atmosphere of the 21st-century (Turkish) society does not have enough of a transformative effect on masculine behavior.

Keywords: Gender, Masculine behavior, Quantitative, Verbal, Equally-weighted

GİRİŞ

Cinsiyet, insanın dünyaya geldiğinde tanıdığı en temel ikiliklerden bir tanesidir. Çocuk “güzel” olanı “güzel olmayandan”, “güçlü” olanı “güçlü olmayandan”, “doğal” olanı “doğal olmayandan”, “normal” olanı “normal olmayandan”, siyahı beyazdan, bir harfi başka bir harften, bir sayıyı başka bir sayıdan ayırmaya başlamadan önce kadını erkekten/erkeği kadından ayırmaya başlar ya da ondan bu ayrımı yapması beklenir. Öyle ki, çocuktan annesinin kadın, babasının ise erkek olduğunu bilmesi ve bu “iki ayrı cinsiyete” karşı tutum ve davranışlarının ve onlardan beklentilerinin “farklı olması gerektiğini” öğrenmesi istenir. Aslında söz konusu olan bu tutum, davranış ve beklentiler cinsiyet kavramından çok daha fazlasını çağrıştıran bir başka kavramı akıllara getirir: toplumsal cinsiyet. Aynı zamanda “biyolojik cinsiyet” olarak da bilinen cinsiyet kavramı bireyin kromozomları, gonadları, hormonları ve üreme organlarıyla yakından alakalıyken toplumsal cinsiyet kavramı, çoğunlukla bu biyolojik farklılıkların üzerine inşa edilen toplumsal süreçlere işaret eder. Buradan hareketle denilebilir ki, çocuğun biyolojik cinsiyeti, aslında o daha dünyaya gelmeden önce hayatının ilk evresine dair birçok şeyi belirlemiştir. Adı, giyeceği kıyafetlerin rengi, oynayacağı oyuncaklar vb. çocuğun cinsiyeti doğrultusunda seçilmiştir.

Toplumsal cinsiyetin etkilediği noktalar elbette yalnızca hayatın ilk evresinden ibaret değildir. Öyle ki, (toplumsal) cinsiyetin, bireyin bütün yaşamını etkileyen en önemli etkenlerden bir tanesi olduğunu söylemek abartı olmaz. Az önceki örnekten devam edilecek olursa, çocuğun eğitim kurumuyla tanıştıktan sonra sınıfında ve okulunda kurduğu ilişkilerin yapısı (arkadaşlık/karşı cins ilişkisi) ve niceliği (genellikle aynı cinsten arkadaşlıkların, karşı cinsten arkadaşlıklardan fazla olması), hatta sınıf içi oturma düzeni gibi konular, toplumun cinsiyet üzerinden kurduğu normlar tarafından büyük ölçüde etkilenmektedir. Ergenlik dönemiyle birlikte toplumsal cinsiyet rolleri daha da belirginleşmeye ve yönlendiriciliğini artırmaya başlar.

Ergen, yeni arkadaşlıklar yerine romantik ilişkiler kurabileceği kimseleri incelemeye başlar. Olgunluk dönemindeyse birey şayet evlenmişse yine toplumun cinsiyet temelinde yapılandığı roller ekseninde hareket etmeye devam eder: Toplumun evli erkekten ve evli kadından farklı beklentileri vardır. Birey şayet evlenmemişse toplumsal cinsiyetin etkileri yine kendini belli eder. Geleneksel toplumsal cinsiyet kalıpyargılarına göre, söz konusu birey erkeğe “evinin erkeği” olup “eve ekmek getirmesi”, kadınsa “çocuklarının anası” olup onlarla ilgilenmesi beklenebilir. Aslına bakılacak olursa, cinsiyet birçok kültürde ölümden sonrasını bile etkilemektedir. Örneğin, Musevi inancına göre, ölen bir kadınla yine bir kadının, ölen bir erkekle ise yine bir erkeğin ilgilenmesi gerekmektedir (Uzell, 2018). Çoğaltılabilecek bu örnekler göstermektedir ki (toplumsal) cinsiyet, insan ilişkilerini düzenleyen en önemli unsurlardan bir tanesidir.

Diğer yandan, toplumsal cinsiyetin organik insan ilişkilerinden çok daha fazlasını şekillendirdiğini söylemek mümkündür. Örneğin, sanayi devriminden sonra insanın temel yaşam alanı olmaya başlayan kent, yüzeysel olarak incelendiğinde herhangi bir toplumsal cinsiyet çağrışımı yapmayabilir ancak süreç sosyolojik olarak analiz edildiğinde görülecektir ki kentsel mekân, aslında toplumsal cinsiyetlendirilmiş mekândır. Örneğin, geleneksel toplumsal cinsiyet kalıpyargıları üzerinden yapılan bir ayırmda kamusal alan içerisinde “eve ekmek getiren erkek” ön plana çıkarken özel alan daha çok “ev işleriyle ilgilenen kadını” çağrıştırmaktadır. Mekân üzerinden verilebilecek daha farklı bir örneğe cadde aydınlatması gibi “basit” bir mesele etrafında şekillenebilir. Yeterince iyi aydınlatılmamış bir cadde, akşam saatlerinde bir kadın için, bir erkek için olduğundan daha tehlikeli olabilir ve bu, kadının söz konusu saatlerde hareket özgürlüğünü kısıtlayabilir. Bu örneğin feminist bir pencereden okumasıyla kentin ataerkil dizaynının kadını kamusal alandan özel alana doğru çekmeye yönelik bir işlev gösterdiği anlaşılabilir.

İş ve meslekler, toplumsal cinsiyetin ciddi şekilde hissedildiği diğer bir alandır. Bu bağlamda, toplum tarafından kimi meslekleri kadınların tercih etmesi daha uygun karşılanırken kimi meslekleri de erkeklerin icra etmesi daha uygun görülmektedir. Yine geleneksel toplumsal cinsiyet kalıpyargılarına bağlı olarak örneğin; sekreterlik, hemşirelik, öğretmenlik (özellikle okul öncesi öğretmenliği) gibi ilgi ve bakım gerektiren meslekler kadınlarla özdeşleştirilirken mühendislik, şoförlük, itfaiyecilik gibi bir cihaz/araç kullanmayı gerektiren meslekler erkeklerle özdeşleştirilmektedir.

Benzer şekilde spordan da birtakım örnekler verilebilir. Araştırmalar göstermiştir ki spor, erkeklerin, kadınlara kıyasla daha aktif olarak katılmaya teşvik edildiği toplumsal cinsiyetlendirilmiş aktiviteler ve toplumsal bağlamlardır. Öyle ki, sporun fiziksel hâkimiyet, saldırganlık ve rekabetçilik üzerinden bir tür aktif (heteroseksüel) erkek kimliğini telkin edip onu yeniden üreten ve kutsayan bir kurum olarak varlık gösterdiği öne sürülebilir (Sociology, 2021). Bunun yanı sıra, kimi sporlar erkek sporu olarak addedilirken kimi sporlar kadın sporu olarak görülmektedir. Futbol, basketbol, güreş gibi sporlar erkekle; tenis ve voleybol gibi sporlar ise kadınla anılmaktadır.

Öte yandan, değişen toplumsal dinamiklerle birlikte, geleneksel toplumsal cinsiyet algıları yapı sökümü ve dönüşümü uğramaktadır. Kadın hemşireler hâlâ sayıca fazla olmasına rağmen erkek hemşireler de günümüzde sağlık kurumlarında hizmet vermektedir. Hâlâ büyük ölçüde

“kadın mesleği” olarak görülmesine rağmen erkek öğretmenler de azımsanmayacak sayıdadır. Trafikteki kadın şoförlerin sayısı günden güne artarken kadın mühendisler ve tamirciler de her geçen gün ağır sanayi piyasasında mesleğini sergilemektedir. “Kadın futbolu” ve “Kadınlar Basketbol Süper Ligi” gibi kavramlar günümüzde sık sık duyulmakta, erkek voleybol branşı birçok olimpik komite tarafından resmi olarak tanınmaktadır. Tüm bu örnekler üzerinden görülebileceği üzere toplumsal cinsiyet, organik insan ilişkilerine olduğu kadar inorganik insan faaliyetlerinin düzenlenmesine de etki etmektedir.

İnsanların (özellikle öğrencilik yıllarında) sıkça karşılaştıkları bir diğer ikilik “sayısalcı/sözelci” ayrımıdır. Özellikle Amerikalı psikolog Howard Gardner’ın çoklu zekâ kuramıyla gündeme gelen farklı zekâ türlerinden ikisi olan sözel zekâ ve matematiksel/mantıksal zekâ, başlıca pedagojik referans noktalarından olmuştur. Türkiye’de uzunca bir dönem 10. sınıfta yapılan alan tercihi, Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik’in Resmî Gazete’nin 2 Eylül 2020 tarihli sayısında (T.C. Resmî Gazete, 2020) yayımlanmasıyla birlikte 9. sınıfa çekilmiştir. Türkiye’nin mevcut eğitim sistemi içerisinde gelecekte yapılacak mesleğe yönelik atılan en somut adımlardan bir tanesi olan alan seçimi, devamında gelecek üniversite bölüm tercihi ve meslek tercihi için önemli bir öncüdür. Türkiye’deki lise öğrencilerinin tercih yapabilecekleri dallar, sayısal (MF-matematik/fen) ve sözel (TS-Türkçe-sosyal bilgiler) alanlarının dışında eşit ağırlık (TM-Türkçe-matematik) ve dil alanlarını da kapsamaktadır. Eşit ağırlık alanında sayısal ve sözel alanlarına eşit yoğunlukta önem verilmeye çalışılırken dil alanında yabancı dil eğitimi ön plana çıkmaktadır. Yapılacak alan seçimi, bireyin geleceğini şekillendirecek temel dönüm noktalarından bir tanesi olduğu için hem öğrenciler ve velileri hem de eğitimciler ve akademisyenler tarafından çokça kafa yorulan bir konu olagelmıştır.

Öyle ki, üniversite tercihlerinde bölüm tercihleri genelde öğrencinin lisede seçtiği alan doğrultusunda yapılmakta ve üniversite içerisindeki dağılım bu tarz bir ayrıma dayanmaktadır: Sayısal zekâsı daha kuvvetli olan öğrenci genellikle fen bilimlerine yönelirken sözel zekâsı daha kuvvetli olan öğrenci sosyal bilimlere yönelmektedir. Bu yaklaşım da akıllara bir başka ayrımı getirmektedir: “Sert” fen bilimlerinin “daha erkeksi”, “yumuşak” sosyal bilimlerin ise “daha kadınsı” olduğu algısını. Tüm bu süreç geleneksel toplumsal cinsiyet kalıpyargılarına bakılarak yorumlanırsa mühendislik gibi yoğun analitik düşünce gerektiren bölümlerin çoğunlukla erkekler, görsel iletişim gibi sosyal anlamda aktif olmayı gerektiren bölümlerin ise çoğunlukla kadınlar tarafından tercih edilmesi “gerektiği” anlaşılmaktadır. Ancak üniversite oluşumu yukarıda yapılan basit ayırmadan çok daha kapsamlı ve karmaşık bir yapıyı bünyesine almaktadır ve değişen toplumsal cinsiyet dinamikleriyle birlikte “mesleklerin toplumsal cinsiyeti” bulanıklaşmıştır.

1. ÇALIŞMANIN AMACI

Bu çalışmanın amacı; kariyer tercihini sayısal, sözel, eşit ağırlık ve dil alanına göre yapmış öğrenci ve mezunların erkeksi davranış puanlarını karşılaştırmak ve böylelikle bu alanların toplumsal cinsiyet dinamiklerinden ne şekilde etkilendiğini anlamaya çalışmaktır. Çalışmada erkeksi davranış puanlarının cinsiyet, yaş aralığı, gelir düzeyi ve coğrafi bölge değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı da incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap

aranmıştır:

1. Erkeksi davranış puanı mezuniyet alanına göre farklılaşmakta mıdır?
2. Erkeksi davranış puanı cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
3. Erkeksi davranış puanı yaş aralığına göre farklılaşmakta mıdır?
4. Erkeksi davranış puanı gelir düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
5. Erkeksi davranış puanı coğrafi bölgeye göre farklılaşmakta mıdır?

2. YÖNTEM

Tarama modellerinden nedensel karşılaştırma tekniği kullanılarak yürütülen bu çalışma, pozitivist paradigma ışığında gerçekleştirilmiştir. Nedensel karşılaştırma (casual-comparative) araştırmaları, insan grupları arasındaki farklılıkların nedenlerini ve sonuçlarını koşullar ve katılımcılar üzerinde herhangi bir müdahale olmaksızın belirlemeyi amaçlar (Büyüköztürk vd., 2008). Bu çalışmada erkeksi davranışın mezuniyet alanı, cinsiyet, yaş aralığı, gelir düzeyi ve coğrafi bölgeye göre bir karşılaştırması yapılmıştır.

3. ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubunu 2021 yılında basit tesadüfi/rastgele örnekleme ile belirlenmiş farklı yaş kategorilerinden 327 yetişkin birey oluşturmaktadır. Katılımcıların 239'u (%73,1) cinsiyetini kadın olarak, 84'ü (%25,7) erkek olarak belirtmiş, 4 tanesi ise belirtmek istememiştir. Çalışma grubunun 251'ini beliren yetişkin, 55'ini genç yetişkin ve 21'ini de orta yetişkin oluşturmaktadır. Katılımcılar, Türkiye'nin İç Anadolu bölgesinde farklı üniversitelerde okuyan ya da buralardan mezun olmuş fakat farklı coğrafi bölgelerde yaşayan; lise mezuniyet alanı sayısal, sözel, eşit ağırlık ve dil olan yetişkinlerdir. Bu bölgede yaklaşık 1.200.000 üniversite öğrencisi ve mezunu olduğu farz edildiğinde %95 güven aralığı, %6 marj (tolerans) hatası ile 267 kişiye ulaşmanın örnekleme olarak yeterli olacağı bulgusuna ulaşılmıştır (Calculator.net, 2022). Basit tesadüfi örneklemede tüm birimlerin örnekleme seçilme olasılığı eşit olduğundan ve veriler sanal ortamda toplandığından kadın-erkek sayılarında herhangi bir müdahale söz konusu değildir. Ayrıca veri toplanılan yüksek okul/fakültelerde kadın nüfusun fazla olması çalışmadaki kadın-erkek oranındaki dengesizliğin bir başka nedenidir. Diğer yandan, çalışmanın çıkış noktası lise mezuniyet alanına göre erkeksiliğin farklılaşmasına vurgu yapmak olduğundan; kadın ve erkeklerin erkeksiliği üzerinden sayısal bir karşılaştırma yapma amacı güdülmendiğinden kadın/erkek oranlarına dikkat edilmemiştir.

4. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada veri toplamak için Kişisel Bilgi Formu ve Erkeksi Davranış Ölçeğinden yararlanılmıştır. Kişisel Bilgi Formunda katılımcılara cinsiyet, yaş aralığı, gelir düzeyi, coğrafi bölge, mezuniyet alanı ve fakülte seçenekleri yöneltmiştir.

Erkeksi Davranış Ölçeği (EDÖ): Yetişkinlerin erkekliğe yüklenmiş duygu, davranış ve

özelliklere ne derece sahip olduğunu ölçmek için Snell (1989) tarafından geliştirilen Erkeksi Davranış Ölçeği, 20 madde ve 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Birinci alt boyut olan “Başarıya Adanma” için örnek madde “İş başarısı için yapmam gereken ne varsa yaparım”; ikinci alt boyut olan “Kısıtlı Duygusallık” için örnek madde “Hislerimi ve duygularımı genellikle başkalarıyla tartışmam”; üçüncü alt boyut olan “Kısıtlanmış Sevgi” için örnek madde “Başkalarına, onlara karşı hissettiğim aşk ve sevgi hislerimden genellikle bahsetmem”; dördüncü alt boyut olan “Abartılı Özgüven ve Kontrol” için örnek madde ise “Kimseden emir (veya tavsiye) almam” şeklindedir. Sarıçam ve Sığın (2020) tarafından Türkçeye uyarlanan ölçek bu çalışma kapsamında “1=Kesinlikle Katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum ve 5=Kesinlikle Katılıyorum” arasında 5’li Likert tipi olarak puanlanmıştır. Ölçekten elde edilebilecek puanlar 20 ile 100 arasında değişmektedir. Artan puanlar erkeksi davranışın arttığını göstermektedir. Doğrulamalı Faktör Analizi sonucu ölçeğin uyum iyiliği değerleri $\chi^2/sd=2.56$, RMSEA=.072, CFI=.92, GFI=.90, IFI=.92, NNFI=.90 ve SRMR=.072 şeklinde hesaplanmıştır. Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı Başarıya Adanma alt boyutu için $\alpha=.84$; Kısıtlı Duygusallık alt boyutu için $\alpha=.77$; Kısıtlanmış Sevgi alt boyutu için $\alpha=.80$; Abartılı Özgüven ve Kontrol alt boyutu için $\alpha=.73$ ve ölçeğin bütünü için $\alpha=.81$ olarak tespit edilmiştir. Bu çalışma kapsamında ölçeğin bütünü için Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı $\alpha=.83$ olarak hesaplanmıştır.

5. UYGULAMA

Araştırmacılar çalışma öncesinde ilgili alanyazını ayrıntılı bir şekilde inceleyerek bir çalışma konusu belirlemiş ve bu doğrultuda araştırmanın soruları oluşturulmuştur. Araştırma sorularına cevap bulmak için değişkenlere ait bir form oluşturulmuş ve gerekli izinler için başvuru yapılmıştır. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler E-60263016-050.06.04-55731 sayılı 53 nolu karar ile etik kurul izni alınmıştır. Veriler, COVID-19 küresel salgın kısıtlamalarından dolayı dijital olarak toplanmak zorunda kalındığından uygulama formu Google Formlar üzerinden sanal ortamda oluşturulmuş ve elde edilen bağlantı sosyal medya platformlarında kişilerle paylaşılmıştır. Aynı uzantı üzerinden Excel çıktısı olarak elde edilen veriler, SPSS ortamına aktarılmıştır. Analizlere geçilmeden önce uç değerler atılmış ve verilerin normallik sınaması yapılmıştır. Basıklık ve çarpıklık değerleri literatürde kabul edilen değerler olduğundan normal dağılım sergileyen verilere parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir. Önem düzeyi olarak $p < .05$ (%95) esas alınmıştır.

6. BULGULAR

6.1. Mezuniyet Alanına Göre Erkeksi Davranış Puanlarının Karşılaştırılması

Katılımcıların erkeksi davranış puanlarının lise mezuniyet alanlarının karşılaştırılmasına ilişkin normal dağılım sergileyen verilere tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmış olup sonuçlar Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Erkeksi Davranış Puanlarının Mezuniyet Alanına Göre ANOVA Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Erkeksi Davranış	Gruplar arası	24435.892	3	8145.297	77.799**	.00
	Gruplar içi	33817.246	323	104.697		
	Toplam	58253.138	326			

**p<.01

Tablo 1’de erkeksi davranış puanları mezuniyet alanına göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($F_{(3-326)}=77.799$, $p<.01$). Bu farklılaşmanın hangi alanlar arasında kaynaklandığını saptamak için LCD Post Hoc testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Mezuniyet Alanına Göre Erkeksi Davranış Puanlarının Karşılaştırılmasına Ait LCD Post Hoc Sonuçları

Mezuniyet Alanı	N	\bar{x}	Ss	p
1. Sayısal	122	76.94	12.31	
2. Sözel	65	53.35	5.42	1 > 2**, 3**, 4**
3. Eşit ağırlık	126	65.48	10.25	3 > 2**
4. Dil	14	65.79	5.98	4 > 2**
Toplam	327	67.36	13.37	

**p<.01

Tablo 2 incelendiğinde sayısal alan mezunlarının erkeksi davranış toplam puan ortalamaları ($\bar{x}=76.94$), sözel alan ($\bar{x}=53.35$), eşit ağırlık alanı ($\bar{x}=65.48$) ve dil alanı ($\bar{x}=65.79$) toplam puan ortalamalarından $p<.01$ güven aralığında istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha fazladır. Benzer şekilde eşit ağırlık ve dil alan mezunlarının erkeksi davranış toplam puan ortalamaları sözel alan mezunlarının toplam puan ortalamasından $p<.01$ güven aralığında istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha fazladır.

6.2. Cinsiyete Göre Erkeksi Davranışın Karşılaştırılması

Erkeksi davranış toplam puan ortalamasına göre yapılan analizde normal dağılım sergileyen verilere katılımcıların erkeksi davranış puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız örneklem t testi uygulanmış olup sonuçlar Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. Erkeksi Davranış Puanlarının Cinsiyete Göre Bağımsız Örneklem t Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	\bar{x}	Ss	t	p
Erkeksi Davranış	Kadın	239	67.34	13.00	-10	.92
	Erkek	84	67.51	14.31		

Tablo 3 incelendiğinde, erkeklerin erkesi davranış toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=67.51$), kadınların erkesi davranış toplam puan ortalamalarından ($\bar{x}=67.34$) daha yüksek olduğu görülse de bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($t=-.10, p>.05$) testip edilmiştir.

6.3. Yaş Aralığına Göre Erkesi Davranış Puanlarının Karşılaştırılması

Katılımcıların erkesi davranış puanlarının yaş aralığına göre karşılaştırılmasına ilişkin normal dağılım sergileyen (yaş aralığı temelli dağılım) verilere tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmış olup sonuçlar Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Erkesi Davranış Puanlarının Yaş Aralığına Göre ANOVA Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
	Gruplar arası	704.837	5	140.97	.79	.56
Erkesi Davranış	Gruplar içi	57548.301	321	179.28		
	Toplam	58253.138	326			

Tablo 4 incelendiğinde erkesi davranış puanlarının yaş aralığına göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı ($F_{(5-326)}=.79, p>.05$) görülmektedir.

6.4. Gelir Düzeyine Göre Erkesi Davranış Puanlarının Karşılaştırılması

Katılımcıların erkesi davranış puanlarının gelir düzeyine göre karşılaştırılmasına ilişkin normal dağılım sergileyen (gelir düzeyi temelli) verilere tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmış olup sonuçlar Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Erkesi Davranış Puanlarının Gelir Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
	Gruplar arası	475.936	5	95.187	.53	.75
Erkesi Davranış	Gruplar içi	57777.201	321	179.991		
	Toplam	58253.138	326			

Tablo 5 incelendiğinde, erkesi davranış puanlarının gelir düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı ($F_{(5-326)}=.53, p>.05$) görülmektedir.

6.5. Coğrafi Bölgeye Göre Erkesi Davranış Puanlarının Karşılaştırılması

Katılımcıların erkesi davranış puanlarının coğrafi bölgeye göre karşılaştırılmasına ilişkin normal dağılım sergileyen (coğrafi bölgeye göre dağılım) verilere tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmış olup sonuçlar Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. Erkeksi Davranış Puanlarının Coğrafi Bölgeye Göre ANOVA Sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	2647.377	6	441.230	2.54*	.02
Erkeksi Davranış Grupları içi	55605.760	320	173.768		
Toplam	58253.138	326			

*p<.05

Tablo 6 incelendiğinde, erkeksi davranış puanlarının coğrafi bölgeye göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı ($F_{(6-326)}=2.54$, $p<.05$) anlaşılmaktadır. Bu farklılaşmanın hangi coğrafi bölgeler arasında kaynaklandığını saptamak için LCD Post Hoc testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Erkeksi Davranış Puanlarının Coğrafi Bölgeye Göre Karşılaştırılmasına Ait LCD Post Hoc Sonuçları

Coğrafi Bölge	N	\bar{x}	Ss	p
1. Akdeniz	35	67.63	13.11	
2. Karadeniz	22	69.68	13.15	1 > 7*
3. İç Anadolu	190	64.00	13.36	2 > 7*
4. Güney Doğu Anadolu	19	65.79	11.44	3 > 7*
5. Doğu Anadolu	9	77.11	13.36	
6. Marmara	35	64.20	14.32	5 > 3*, 4*, 6* ve 7*
7. Ege	17	59.76	10.16	
Toplam	327	67.36	13.37	

*p<.05

Tablo 7’ye göre, Ege bölgesinden katılımcıların erkeksi davranış puan ortalamaları ($\bar{x}=59.76$), Akdeniz ($\bar{x}=67.63$), Karadeniz ($\bar{x}=69.68$), İç Anadolu ($\bar{x}=64.00$), ve Doğu Anadolu ($\bar{x}=77.11$) puan ortalamalarından $p<.05$ güven aralığında istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha düşüktür. Öte taraftan, Doğu Anadolu bölgesinden katılımcıların erkeksi davranış puan ortalamaları İç Anadolu, Güney Doğu Anadolu ($\bar{x}=65.79$), Marmara ($\bar{x}=64.20$) ve Ege bölgesinden katılımcıların erkeksi davranış puan ortalamasından $p<.05$ güven aralığında istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha fazladır.

7. TARTIŞMA

Mevcut araştırma, çeşitli değişkenlerin erkeksi davranışla ilişkisini ortaya çıkarmıştır. Çalışmada ilk olarak mezuniyet alanı değişkenine göre bir değerlendirme yapılmıştır. Öncelikle bütün mezuniyet alanlarında yüksek erkeksi davranış ortalamalarının gözlemlenmesinin Erkeksi Davranış Ölçeğinin alt boyutlarından Başarıya Adanma ile bağlantılı olduğu söylenebilir. Hangi

mezuniyet alanından olurlarsa olsunlar, katılımcılar başarı gösterme eğilimindedirler ve buna bağlı olarak da erkeksi davranış sergilemektedirler.

Veriler incelendiğinde, sayısal alandan mezun olanların en fazla erkeksi davranış gösteren grup olduğu ortaya çıkmıştır. Öte yandan, sözel alandan mezun olanların en az erkeksi davranış gösteren grup olduğu görülmektedir. Sayısal alanın bir uçta, sözel alanın diğer bir uçta bulunması, her şeyden önce sayısalın ve sözelin erkeksi davranış söz konusu olduğunda da bir ikilik oluşturduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin erkek hemşireler, kadın şoförler vb. üzerinden yapı sökümü uğradığı günümüz toplumlarında hâlâ sayısal olanın erkeği/erkeksiliği, sözel olanınsa kadını/kadınsılığı çağrıştırdığı söylenebilir. Diğer bir ifadeyle, daha önce büyük çoğunluğunu kadın veya erkeğin oluşturduğu kimi üniversite bölümlerini artık her iki cinsiyetin de birbirine yakın oranlarda tercih ediyor olması, toplumsal cinsiyete ilişkin normatif sınırların daha geçirgen bir hâl aldığını ancak tamamen ortadan kalkmadığını göstermektedir (Council of Europe, 2014, s. 4). Kaldı ki, örnek olarak çalışmada veri toplanan üniversitelerden biri olan Aksaray Üniversitesi'nde sayısal alandan alım yapan Elektrik-Elektronik Mühendisliği Bölümünün 2020 YKS göstergelerine bakıldığında tercihte bulunan 64 kişinin 48'ini erkek öğrencilerin, 16'sını ise kız öğrencilerin oluşturduğu anlaşılmaktadır (Yükseköğretim Kurulu, 2021a). Oransal ifadeyle, bu bölüme yerleşenlerin %75'i erkek öğrenciler, %25'i ise kız öğrencilerdir. Aynı üniversitenin Mühendislik Fakültesine bağlı Harita Mühendisliği ve İnşaat Mühendisliği gibi bölümlerine bakıldığında ise hiçbir kız öğrencinin bu bölümlere yerleşmediği dikkat çekmektedir. Bu bulgular alanyazındaki bulgularla tutarlıdır.

Diğer yandan, eşit ağırlık alanından mezun olanların da yüksek erkeksi davranış gösterdiği görülmektedir. Bu durum tekrar Aksaray Üniversitesi örneği özelinde incelendiğinde, 2020 YKS'de eşit ağırlık puan türünden öğrenci alan bölümlerin cinsiyet değişkeni söz konusu olduğunda büyük ölçüde eşit dağılım gösterdiği görülmektedir (YÖK, 2021b). Sözel ve sayısal alanlara eşit derecede ağırlık verilen bu alanda, cinsiyet dağılımının büyük ölçüde eşit görülmesi, bu iki "ucun" dengede tutulmasıyla niceliksel açıdan toplumsal cinsiyet eşitliği anlamında da bir denge sağlanabileceği şeklinde okunabilir. Bu alan mezunlarının erkeksi davranışlarının yüksek olmasıysa temel olarak ölçeğin Başarıya Adanma alt boyutuyla bağlantılı olarak mezuniyet sonrasında hazırlanılan sınavlar, işe giriş süreçleri gibi aktif, girişken, katılımcı ve hazırlıklı olmayı gerektiren dinamikler üzerinden açıklanabilir. Aynı durum dil alanı mezunları için de geçerlidir. Dil alanı mezunlarının sözel alan mezunlarından daha yüksek erkeksi davranış göstermesi, çalışmanın şaşırtıcı bulgularındandır. Öyle ki, yabancı bir dili öğrenmenin aynı zamanda o dille bağlantılı kültürü de öğrenmeyi ve söz konusu yabancı/farklı kültüre daha açık olmayı beraberinde getirdiği genel kabul görmüş bir bilgidir. Almanca, Fransızca, Portekizce, Rusça, Çince, Japonca, Arapça, İbranice gibi birçok farklı dilde lisans dersleri verilen Middlebury College'a bağlı Middlebury Language Schools'un (Middlebury Language Schools, 2020) açıklamasına göre; ikidilli olmak, bireyin bilinmeyene daha açık olmasını sağlayarak hoşgörüsünü artırmaktadır. Bu bilgi, dilin en temel iletişim aracı olduğu bilgisiyle birlikte ele alındığında, eldeki verilerin ölçeğin Kısıtlanmış Sevgi ile Abartılı Özgüven ve Kontrol alt boyutlarıyla ters düştüğü görülmektedir. Burada çalışmaya dil mezuniyet alanından katılanların sayısal olarak azlığı (14) dikkat çekmekte, ileride yapılacak çalışmalarda dil mezuniyet alanından daha fazla katılımcıyla daha sağlıklı bir sonuç alınabileceği düşünülmektedir.

Cinsiyete göre erkeksi davranışa bakıldığında erkeklerin, kadınlara göre daha fazla erkeksi davranış sergilediği görülse de bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bir başka ifadeyle erkeklerin ve kadınların erkeksi davranışarı birbirine yakındır. Bu bulgu, alanyazındaki bazı bulgularla (Snell, 1989; García-Vega vd., 2017) tutarlılık göstermektedir¹. Burada değinilmesi gereken ilk nokta, biyolojik cinsiyetin ve toplumsal cinsiyetin çoğu zaman birbirine paralel düzlemlerde ilerlemesiyle birlikte, bu durumun her zaman için geçerli olmayabileceğidir. Çalışmanın başında da değinildiği gibi, toplumsal cinsiyet temelde kadının ve erkeğin biyolojisini çağrıştıran farklılıklar üzerine inşa edilmektedir ancak kavram, bu biyolojik farklılıklardan daha fazlasına, bir topluma içkin sosyo-kültürel dinamiklere işaret etmektedir. Dolayısıyla, erkeksi davranış erkeklerin kadınlardan daha fazla göstermesi beklenilebilir bir durumken iki cinsiyet arasındaki farkın kimi toplumlarda daha fazla, kimilerinde ise daha az olması da üzerinde durulması gereken bir konudur. Türk toplumunda erkeksi davranışa bakıldığında genellikle geleneksel toplumsal cinsiyet kalıpyargılarının devam ettiği görülmektedir. Başarıya adanma alt boyutu üzerinden bir açıklama yapılacak olursa, kadının iş gücü piyasasına katılımının önünde hâlâ birtakım sorunlar olduğu görülmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun Ocak 2021 verileri bu durumu istatistiksel olarak doğrulamaktadır.

Tablo 8. Mevsim Etkisinden Arındırılmış Temel İş Gücü Göstergeleri, 15+ Yaş, (Bin Kişi), Ocak 2021

	Toplam	Erkek	Kadın
Nüfus	63.236	31.318	31.917
İş Gücü	31.567	21.360	10.207
İstihdam	27.706	18.935	8.771
İşsiz	3.861	2.426	1.436
İş Gücüne Dâhil Olmayanlar	31.669	9.958	21.710
İş Gücüne Katılma Oranı (%)	49,9	68,2	32,0
İstihdam Oranı (%)	43,8	60,5	27,5
İşsizlik Oranı (%)	12,2	11,4	14,1

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2021

Tablo 8 incelendiğinde, kadının (%32,0) ve erkeğin (%68,2) iş gücüne katılma oranlarında anlamlı bir fark olduğu ortaya çıkmaktadır. Aynı durum işsizlik oranlarına (kadın=%14,1; erkek=%11,4) ve diğer oranlara bakıldığında da geçerlidir. Tüm bu veriler, modern kapitalist toplumda çalışma hayatının hem giriş esnasında hem de girdikten sonra gözlenen rekabetçi-eril atmosferine işaret etmektedir. Mesleki anlamda 'Başarıya Adanma', kadın için hâlâ büyük ölçüde bir öncelik olarak kendini göstermemektedir.

Diğer yandan, kadının kendini (duygusal anlamda) daha fazla ifade ettiği, erkeğin ise daha sessiz olduğu kalıpyargısının devam ettiği, 'Kısıtlı Duygusallık ve Kısıtlanmış Sevgi' alt boyutları

¹ Miracle'ın (2016, s. 44), erkekliğin sağlık davranışlarına etkisini araştırdığı çalışmasında ise şaşırtıcı bir şekilde kadınların erkeksi davranış sergileme oranları erkeklere kıyasla daha yüksek görülmüştür. Araştırmacı bu durumu, ölçeğin geçerliğinin sağlanmasından sonra erkeksi inançların dönüşmüş olabileceği ve ölçülen davranışların artık mevcut erkeklik algısını temsil etmiyor olabileceği argümanı ile açıklamıştır.

üzerinden doğrulanmıştır. ‘Abartılı Özgüven ve Kontrol’ alt boyutu da kadının toplumsal düzendeki süregelen görece pasif, erkeğin ise aktif konumlanışının devam ettiğine işaret etmektedir.

Mezuniyet alanı ve cinsiyet değişkenlerini bir arada değerlendirmek üzere Trusz’un (2020, s. 618-619) bireysel olarak yakın entelektüel seviyelerde olan kadın ve erkeklerin farklı eğitim ve mesleki kariyer yönelimlerini açıklamada kullandığı iki unsur olan “kendini gerçekleştiren kehanet” (“self-fulfilling prophecy”) ve “toplumsal cinsiyet kalıpyargısı tehdidi” (“gender stereotype threat”) kavramlarına odaklanılabilir. Trusz’a göre, kendini gerçekleştiren kehanet bir ebeveynin, çocuğun bireysel özellikleriyle bağlantılı yanlış beklentiler yaratmasıyla ortaya çıkar. Örneğin, “kızımın duyarlı bir yapısı var, bu yüzden ileride sosyal bilimler alanında eğitim almalı” önermesine karşılık “oğlum mantık gerektiren bulmacaları kolayca çözebiliyor, bu yüzden ileride fen bilimleri alanında eğitim almalı.” önermesi kalıpyargısal beklentiler oluşturmakta ve sonrasında bu beklentiler ebeveynin sözlü/sözsüz davranışları üzerinden çocuğa iletilmektedir. Nihayetinde bu beklentiler yerini bulur ve kız çocuğu sosyal bilimler alanında, erkek çocuğu da fen bilimleri alanında eğitim alır.

Toplumsal cinsiyet kalıpyargısı tehdidi söz konusu olduğundaysa daha karmaşık bir durum söz konusudur. Spencer vd. (1999) yaptıkları deneyde kadın ve erkek katılımcıları matematik testine tabi tutmuşlardır. Katılımcılara birinci çalışmada testin zor olduğu ve erkeklerden, iddia edildiği gibi kadınlardan daha yüksek analitik düşünme kabiliyetleri varsa, daha iyi sonuçlar almalarının beklendiği, ikinci çalışmada ise testin kolay olduğu söylenmiştir. İkinci çalışmadaki kalıpyargısal tehdidin ortadan kaldırılması durumunda kadınların erkeklerle benzer seviyelerde sonuçlar aldığı görülmüştür. Buna karşın, birinci çalışmada yapıldığı gibi testlerin kadınlar için zor olduğu bilgisinin verilmesi, olumsuz bir etki yaratarak kadınların duygusal ve bilişsel anlamda aşırı yüklenme yaşayıp kendilerinden daha rahat olan erkeklere göre düşük başarı sergilemelerine neden olmuştur.

Buradan çıkarılması gereken sonuç, cinsiyet değişkeni bağlamında ele alındığında eğitim ve mesleki kariyer tercihlerinin bireysel ilgi ve yönelimlerden daha büyük bir noktaya işaret ettiği, söz konusu durum, yapısal bir soruna işaret etmektedir. Feminist düşünürlerin de ifade ettiği gibi, ataerkil düzenin güçlü, rekabetçi, baskın, bağımsız vb. erkek ve duygusal, kırılabilir, nazik, düşünceli vb. kadın tahayyülü kadını çoğu zaman (feminist yazar Simone de Beauvoir’ın ifadesiyle) “ikinci cins” konumuna düşürmektedir. Öte yandan, bu durum ataerkil düzenin erkekten de daha fazlasını talep ettiği ve bu talepleri yerine getirmeyen erkeğin bir tür erkeklik krizi yaşayacağı şeklinde okunabilir.

Tüm bu tartışmanın sonucunda, toplumsal cinsiyet kalıpyargılarının açıkça cinsiyet ve daha örtük bir şekilde de mezuniyet alanı ile ilintili olduğu, erkeksi davranışın da bu kalıpyargılar doğrultusunda her iki değişkende de farklı sonuçlara işaret ettiği ifade edilebilir.

Mevcut çalışmada erkeksi davranış, yaş aralığına göre anlamlı bir fark göstermemiştir. Bu, çalışma için çarpıcı bir sonuçtur. Öyle ki, kuşaklar üzerinden bir analiz yapıldığında X, Y ve Z kuşaklarının tipik olarak farklı özellikler sergiledikleri bilinmektedir. Aşağıda bu kuşakların yaşadıkları dönemlerin bağlamı, davranış örüntüleri ve tüketim alışkanlıkları verilmiştir.

Tablo 9. X, Y ve Z Kuşaklarında Bağlam, Davranış ve Tüketim

	X Kuşağı (1960-1979)	Y Kuşağı (1980-1994)	Z Kuşağı (1995-2010)
Bağlam	<ul style="list-style-type: none"> • Politik geçiş • Kapitalizmin ve meritokrasinin egemenliği 	<ul style="list-style-type: none"> • Küreselleşme • Ekonomik istikrar • İnternetin doğuşu 	<ul style="list-style-type: none"> • Hareketlilik ve çoklu gerçeklikler • Sosyal ağlar • Dijital yerliler • Tanımsız kimlikler
Davranış	<ul style="list-style-type: none"> • Materyalist • Rekabetçi • Bireyci 	<ul style="list-style-type: none"> • Küreselci • Sorgulayan • Kendini düşünen 	<ul style="list-style-type: none"> • İletişim bağımlısı • Karşılıklı konuşmaya önem veren • Gerçekçi
Tüketim	<ul style="list-style-type: none"> • Statü • Markalar ve arabalar • Lüks eşyalar 	<ul style="list-style-type: none"> • Tecrübe • Festivaller ve geziler • Bir alandaki en gözde şirketin ürünleri 	<ul style="list-style-type: none"> • Benzersiz • Sınırsız • Ahlaki

Kaynak: McKinsey & Company, 2018

Geri döndürülemeyecek bir biçimde küreselleşmiş günümüz dünyasında iletişim kanalları daha önceki dönemlere göre oldukça çoğalmıştır. Öte yandan, insanların kendilerini ifade edebilecekleri mecralar niceliksel olduğu kadar, niteliksel açıdan da değişmiş ve dönüşmüştür. Bu açıdan bakıldığında, dijital yerliler olan Z kuşağı kendini birden fazla kanalla ifade etme imkânlarına en hâkim kuşak olarak değerlendirilebilir. Buradan hareketle de 'Kısıtlı Duygusalılık' alt ölçeği altındaki maddeler ve Kısıtlanmış Sevgi alt ölçeğindeki "Başkalarına, onlara karşı hissettiğim aşk ve sevgi hislerimden genellikle bahsetmem." maddesi üzerinden karşılıklı konuşmaya da önem veren Z kuşağının daha az erkeksi davranış sergilemesi beklenebilir. Ancak iletişim kanallarının çoğalması, iletilen mesajların içeriğine etki edildiği anlamını taşımamaktadır. Aynı durum, hayatlarının bir döneminde internetle tanışan Y kuşağının küreselci tutumlarını da açıklamaktadır. Kapitalizmin egemenliğini hisseden ve rekabetçi davranış örüntülerini benimseyen X kuşağının yüksek erkeksi davranış sergilemesiye beklenen bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Gelir düzeyine göre erkeksi davranışa gelindiğindeyse gelir grupları arasında anlamlı bir farkın olmadığı, tüm gelir gruplarının yüksek erkeksi davranış sergilediği anlaşılmaktadır. 'Başarıya Adanma' alt boyu ile 'Abartılı Özgüven ve Kontrol' alt boyutu üzerinden okunabilecek bu sürece makro sosyolojik bir pencereden bakılacak olursa, rekabetçi bir kültürün var olduğu ve telkin edildiği modern kapitalist toplumda mezuniyet alanı, cinsiyet ve yaş aralığı gibi değişkenlerden bağımsız olarak yüksek erkeksi davranış oranlarını görmenin şaşırtıcı olmadığı söylenebilir. Öte yandan, mevcut çalışmanın katılımcı havuzunun çoğunluğunu üniversite öğrencilerinin oluşturduğu düşünüldüğünde, mezuniyet sonrası deneyimlenecek olan iş bulma telaşı için yoğun ve zorlu hazırlıkların yapılmasının bir tercihten çok, bir zorunluluk olarak okunması gerektiği bilinmelidir.

Çalışma hayatına atılmış katılımcılar söz konusu olduğunda da yine rekabetçi bir ortama bağlı

yüksek erkeksi davranış oranlarından bahsetmek mümkündür. Berdahl vd. (2018, s. 422) iş yerini, erkeklerin kendilerini “hakiki erkek” olarak sunma baskısı altında hissettikleri bir bağlam olarak değerlendirmişlerdir. Stresin, baskının, kuralların ve yönlendirmelerin var olduğu bir atmosfer içerisinde dayanıklılığın, yüksek performans göstermenin ve zorluklara rağmen amaca giden yolda devam edebilmenin ödüllendirildiği bir ortamda yüksek oranda erkeksi davranış görmek anlaşılır bir durumdur. Yukarıda verilen Tablo 8’e tekrar dönülecek olursa, Türkiye’de çalışma hayatına katılanların yarısından fazlasını erkeklerin oluşturduğu (%68,2 oranında erkek çalışana karşılık %32,0 oranında kadın çalışan) görülüp bu anlamda erkeksi davranışın neden yüksek olduğu biraz daha anlaşılır bir hâl alabilir. 21. yüzyılın iş gücü piyasası, bütün düzenleme ve hak kazanımlarına rağmen hâlâ büyük ölçüde eril bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Erkeksi davranış değerleri coğrafi bölgeye göre anlamlı derecede farklılaşmaktadır. Buna göre, erkeksi davranışın en fazla görüldüğü coğrafi bölge Doğu Anadolu iken onu sırasıyla Karadeniz, Akdeniz, Güney Doğu Anadolu, Marmara ve İç Anadolu takip etmiştir. Erkeksi davranışın en az görüldüğü coğrafi bölge ise Ege olmuştur. Inglehart–Welzel Kültür Haritası üzerinden yapılacak bir değerlendirme kısmen de olsa bu noktada aydınlatıcı olacaktır:

Şekil 1: Inglehart–Welzel Kültür Haritası / Türkiye 1

Kaynak: Esmer, 2012, s. 52

Inglehart–Welzel Kültür Haritasına göre; geleneksel değerlere bağlı coğrafi bölgelerin sırası Doğu Anadolu, Karadeniz, Güney Doğu Anadolu, Akdeniz ve Orta/İç Anadolu şeklinde devam etmektedir. Batı Anadolu bölgesi en seküler-rasyonel bölge olarak tespit edilmiştir. Bir Ege ili olan

İzmir de geleneksel değerlerden uzak, seküler-rasyonel bir görünüm sergilemiştir. Erkeksi davranışın geleneksel toplumsal cinsiyet kalıp yargılarıyla bağlantılı olduğu göz önünde bulundurulduğunda Inglehart-Welzel Kültür Haritasının ortaya koyduğu kültürel görünümle mevcut araştırmanın bulgularının uyduğu söylenebilir. Kendini ifade etme değerleri ile Kısıtlı Duygusallık alt boyutu ve Kısıtlanmış Sevgi alt boyutu arasında kurulacak paralelliğin de söz konusu coğrafi bölgelerde görülen yüksek erkeksi davranış sergileme eğilimini açıkladığı düşünülmektedir.

SONUÇ

Genelde toplumsal cinsiyet, özelde ise erkeksi davranışın mezuniyet alanı ile olan ilişkisinin incelendiği bu çalışmada; erkeksi davranışın cinsiyete, yaş aralığına, gelir düzeyine ve coğrafi bölgeye göre farklılaşıp farklılaşmadığı da ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda çalışmanın cevap aradığı sorular ve cevapları Tablo 10'daki gibidir.

Tablo 10. Araştırma Sorularına Bulunan Cevaplar

Araştırma Sorusu	Cevap	Oransal Sıralama (Yüksekten Düşüğe)
Erkeksi davranış puanı mezuniyet alanına göre farklılaşmakta mıdır?	Evet	1) Sayısal 2) Dil 3) Eşit ağırlık 4) Sözel
Erkeksi davranış puanı cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?	Evet	1) Erkek 2) Kadın
Erkeksi davranış puanı yaş aralığına göre farklılaşmakta mıdır?	Hayır	
Erkeksi davranış puanı gelir düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?	Hayır	
Erkeksi davranış puanı coğrafi bölgeye göre farklılaşmakta mıdır?	Evet	1) Doğu Anadolu 2) Karadeniz 3) Akdeniz 4) Güney Doğu Anadolu 5) Marmara 6) İç Anadolu 7) Ege

Çalışmanın bulguları göstermiştir ki mezuniyet alanına göre en fazla erkeksi davranış gösteren alan sayısal, en az erkeksi davranış gösteren alan ise sözeldir. Bu bağlamda, keskin toplumsal cinsiyet kalıpyargıları ve buna bağlı olarak toplumsal cinsiyete büründürülmüş meslekler/alanlar her ne kadar bir dönüşüm sürecine girmişse de sayısalın erkekten/erkeksilikten, sözelinse kadından/kadınsılıktan uzaklaşıp cinsiyetsiz/nötr bir görünüm sergilemediği ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, sayısal ve sözel mezuniyet alanları iki farklı kutbu temsil eden referans noktaları olarak ortaya çıkmakta, eşit ağırlık mezuniyet alanı ise daha cinsiyetsiz/nötr bir görünüm sergileyerek toplumsal cinsiyet eşitliği anlamında merkezi bir konumda durmaktadır.

Kuşaklar arası bir karşılaştırma yapıldığında da erkeksi davranışın düşüş göstermediği anlaşılmıştır. Bu durum 21. yüzyıl toplumunun görece daha demokratik, farklılıklara açık, hoşgörülü ve liberal atmosferinin çalışma evreni özelinde erkeksi davranış (ve toplumsal cinsiyet algı, tutum ve davranışları) üzerinde yeterli dönüştürücü etkiyi sağlamadığını ortaya koymaktadır. Bu bulgunun ileride yapılabilecek kültürler arası karşılaştırmalı çalışmalar için önem arz ettiği düşünülmektedir.

Çalışmanın önemli bir diğer bulgusu da erkeksi davranışın cinsiyet ve coğrafi bölge değişkenlerinde olduğu gibi anlamlı bir farklılık gösterdiği durumlarda da, yaş aralığı ve gelir düzeyi değişkenlerinde olduğu gibi anlamlı bir farklılık göstermediği durumlarda da yüksek çıkmasıdır. Bu durumun temel sebebi olarak modern kapitalist toplumun rekabetçi, artı değeri önemli ve gerekli gösteren ve hep daha iyisinin/fazlasının olabileceğini işleyen yapısal doğası görülmüştür. Bu bilginin, Türkiye Cumhuriyeti'nin de özellikle 1980'li yıllarda uygulanan neoliberal politikalarla birlikte kapitalizme eklemlendiği bilgisıyla birlikte okunması önem arz etmektedir. Böylelikle, hangi yaşta olduğundan, gelir düzeyinin ne olduğundan, hangi coğrafi bölgede yaşanıldığından vb. bağımsız olarak erkeksi davranış sergileme oranı yüksek çıkmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, genel anlamda kapitalizmin ataerkil statükoyu destekleyen bir aygıt olarak işlev gösterdiği iddiasında bulunulabilir.

EXTENDED ABSTRACT

As two distinct categories, sex and gender refer to different things. While sex is related to the biological attributes in people, gender denotes the socially-constructed roles, norms, behaviors, expressions and ways of being that are usually based on one's sex in a given society. The effects of gender could be seen in all stages and areas of life by people living in society. The gender norms in a society determine as basic things as the toys a child should play with or the color of the clothes they should wear as well as more complicated matters such as which jobs are more suitable for men and which ones are more suitable for women. Based on the assumption that gender affects much more than organic human relations, this study aims to understand the relationship of masculine behavior with quantitative, verbal, equally-weighted and language graduation branches, which in turn determines the university departments, and ultimately, the jobs preferred. The study also investigates whether masculine behavior differs by sex, age, income level and geographical region. Data used in the study were obtained from 327 adults in Turkey by conducting convenient sampling. The participants included females (73,1%, n = 239), males (25,7%, n = 84) as well as four people who did not wish to specify their sex. The ages of the adults ranged from 18 to 60 years. Of the participants, 251 were in emerging adulthood, 55 were in young adulthood, and 21 were in middle adulthood. A demographic information form was developed by the researchers to collect demographic data from the participating adults. The form was used to collect information about the participants' graduation branches, sex, age, income level and geographic region. The Masculine Behavior Scale (MBS), developed by Snell (1989), was used to estimate the participants' masculine behavior levels. The scale has 20 items and four sub-scales. All items are scored on a 5-point scale ranging from 1 (I strongly disagree) to 5 (I strongly agree). The higher scores demonstrate higher levels of submissive behaviors. Sarıçam and Sığın (2020) adapted the scale into Turkish. In CFA, fit index values were calculated as $\chi^2/df=2.56$, RMSEA=.072, CFI=.92, GFI=.90, IFI=.92, NNFI=.90 and SRMR=.072. The internal consistency coefficients were found as $\alpha=.84$ for Success Dedication subscale, $\alpha=.77$ for Restrictive

Emotionality subscale, $\alpha=.80$ for Inhibited Affection subscale, $\alpha=.73$ for Exaggerated Self-reliance subscale, $\alpha=.81$ for the whole scale. For this study, Cronbach alpha internal consistency coefficient was found as .83 for the whole scale. Before data collection, ethical permission was obtained from the Social Ethical Board of Sivas Cumhuriyet University. Before analyses, a normality check was conducted. In order not to throw out data, it was decided to use parametric tests, because the data showed a normal distribution according to the total score averages. Female and male adults' masculine behavior levels were compared by means of independent samples t test to see whether there were any significant differences between their responses in terms of sex. Analysis of variance (ANOVA) was utilized to compare masculine behavior levels according to graduation branch, age, income level and geographic region. The confidence level for this study was determined as .01. The findings of the study showed that masculine behavior differed significantly according to graduation branch and geographical region. In this respect, the graduation branch with the highest masculine behavior is quantitative, followed by language and equally-weighted, while the lowest graduation branch is verbal. On the other hand, men exhibited more masculine behavior than women. However, women also displayed a high rate of masculine behavior. An analysis of masculine behavior according to geographical regions revealed that the Eastern Anatolia region exhibits the highest masculine behavior, followed by the Black Sea, Mediterranean, Southeastern Anatolia, Marmara and Central Anatolia regions, whereas the Aegean region displays the lowest masculine behavior. It was observed that masculine behavior did not differ significantly according to sex, age, and income level and all groups exhibited high levels of masculine behavior. At the end of the study, it was made clear that the stereotype that the quantitative is associated with man/masculinity and the verbal with woman/femininity persists and the competitive and surplus value-oriented structure of the modern capitalist society causes masculine behavior to be high, regardless of the variables discussed in the research. In this respect, it was understood that the relatively more democratic, accepting and liberal atmosphere of the 21st century society does not have enough of a transformative effect on masculine behavior as far as the target population of the study is concerned. It was noted that all these findings should be considered in company with the fact that Turkey has increasingly displayed the characteristics of a capitalist society with the neoliberal policies implemented in the 1980s. Accordingly, it was postulated that these findings would be fruitful for cross-cultural studies to be conducted in the future.

Çıkar Çatışması Bildirimi

Yazar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve yayımlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Destek/Finansman Bilgileri

Yazar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve yayımlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır.

Etik Beyan / Ethical Statement: Bu çalışmada bilimsel araştırma ve etik ilkelere uyulduğu ayrıca çalışma boyunca yararlanılan eserlerin tamamının kaynakçada verildiği beyan olunur. Bu araştırma için Cumhuriyet Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Sosyal ve Beşeri Bilimler Kurulu'ndan 11.06.2021 tarihli ve 53 nolu kararı ile etik izin alınmıştır.

Yazar Katkı Oranı: Çalışmanın Giriş, Tartışma, Sonuç ve Extended Abstract başlıkları Dr. Öğr. Üyesi Aykut Şığın tarafından, Çalışmanın Amacı, Yöntem, Çalışma Grubu, Veri Toplama Araçları, Uygulama ve Bulgular başlıkları Doç. Dr. Hakan Sarıçam tarafından hazırlanmıştır.

KAYNAKÇA

- Berdahl, J. L. (2018). Work as a masculinity contest. *Journal of Social Issues*, 74(3), 422–488. <https://doi.org/10.1111/josi.12289>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (13. Baskı). Pegem Akademi.
- Calculator.net. (2022). *Sample size calculator*. <https://www.calculator.net/sample-size-calculator.html>
- Council of Europe. (2014). *Combating gender stereotypes in and through education*. <https://rm.coe.int/1680590fe5>
- Esmer, Y. (2012). *Türkiye değerler atlası*. Bahçeşehir Üniversitesi.
- García-Vega, E., Rico, R., & Fernández, P. (2017). Sex, gender roles and sexual attitudes in university students. *Psicothema*, 29(2), 178–183. DOI: 10.7334/psicothema2015.338
- McKinsey & Company. (2018, November, 12). 'True Gen': Generation Z and its implications for companies. <https://www.mckinsey.com/industries/consumer-packaged-goods/our-insights/true-gen-generation-z-and-its-implications-for-companies>
- Middlebury Language Schools. (2020). *Why learning a new language improves tolerance*. <https://www.middlebury.edu/language-schools/blog/why-learning-new-language-improves-tolerance>
- Miracle, T. L. (2016). *Influences of masculinity on health behaviors*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Wright State University Graduate School.
- Sarıçam, H., & Sığın, A. (2020). Erkeksi davranış ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 16, 339–357. DOI: 10.16947/fsmia.849195
- Snell, W. E., (1989). Development and validation of the Masculine Behavior Scale: A measure of behaviors stereotypically attributed to males vs. females. *Sex Roles*, 21, 749–767. <https://doi.org/10.1007/BF00289806>
- Sociology. (2021). *Gender and sports*. <http://sociology.iresearchnet.com/sociology-of-sport/gender-and-sports/>
- Spencer, S. J., Steele, C. M., & Quinn, D. M. (1999). Stereotype threat and women's math performance. *Journal of Experimental Social Psychology*, 35, 4–28.
- T.C. Resmî Gazete. (2020). *Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik*. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/09/20200902.pdf>
- Trusz, S. (2020). Why do females choose to study humanities or social sciences, while males prefer technology or science? Some intrapersonal and interpersonal predictors. *Social Psychology of Education*, 23, 615–639. <https://doi.org/10.1007/s11218-020-09551-5>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2021). *İşgücü istatistikleri*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/OpenPdf?p=G1tDggKu1qVLJwQI90NQdgUp91MMSvgID34sAiftakhpOXKIpGivHRbH7Zel0w/OE/hXkqLZFUMz5vq0CYWkaZnMlInbknyMF1pmsH7Crpg=>
- Uzell, J. (2018). Factsheet: Death and funerals in world religions. <https://religionmediacentre.org.uk/factsheets/death-funeral-rituals-in-world-religions>
- Yükseköğretim Kurulu. (2021a). *Yükseköğretim girdi göstergeleri (2021 YKS)*. <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans.php?y=100810311>
- Yükseköğretim Kurulu. (2021b). *Aksaray Üniversitesi'ndeki tüm lisans programları (alfabetik sırada)*. <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-univ.php?u=1008>